

La redaccion d'un diccionari ortografic e la problematica generala de la lexicografia contemporanèa

Venèm d'acabar la redaccion d'un *Diccionari ortografic, gramatical e morfologic de l'occitan segon los parlars lengadocians (104 000 intradas)*, que sa redaccion nos prenguèt mai de sièis annadas. Redigissèm d'un autre latz un *Dictionnaire d'ethnobotanique français-occitan (languedocien et provençal)* en tres volums (« 1- Lexique général de botanique, écologie, agriculture (3 000 entrées) ; 2 - 700 plantes sauvages de la mer à la montagne classées par associations végétales ; 3 - Plantes cultivées (arbres, céréales, cultures diverses, légumes, fruits, fleurs et arbustes fleuris du jardin, plantes d'appartement »), que lo primier es acabat e lei dos autrei largament avançats. Presentarem donc lei problèmas generaus qu'an sorgit a fur e mesura de l'avançament d'aquestei projèctes, e mai que mai dins l'encastre de la redaccion dau diccionari ortografic, en posant d'exemples dins nòstra *Introduccion a la lexicografia occitana* que precedís lo diccionari.

1. Perqué un diccionari ortografic ?

La comparason sistematica deis obratges a dispausicion deis usatgiers (diccionaris, pichòts lexics, repertòris tematics publicats dins de revistas pedagogicas) que menam despuei d'annadas mòstra lo desòrdre lexicau qu'es ofèrt au public, que segon sei quitei dire « *sap plus qué escriure* ». Leis exemples son innombrables de **contradiccions entre lei diferents autors**, encò d'un meteis autor (gramatica e diccionari d'Alibèrt), au dintre d'un meteis obratge (introduccion dau diccionari e còrs dau diccionari d'Alibèrt, partida fr-oc e oc-fr dau Lexic de l'IEO)¹ :

grama (Ali, dico) / *milligram* (Ali, intro) ; *perpaus* / *prepaus* (Ali, gram) ; *transfuga* (Ali, gram et intro) / *trasfuga* (Ali, dico) ; *romièu, dièu* (Ali, gram) / *romieu, dieu* (Ali, dico) ; *concordança, acordança* (Ali) / *discordància* (Ali) ; *diocèsi* (*f.), *limit* (m.), *eclipsi* (*m.) (Ali, gram) / *diocèsi* (m.), *limit* (*f.), *eclipsi* (f.) (Ali, dico) ; *distinguir* (Ali, gram) / *destinguir* (Ali, dico) ; *sugerir* (Ali, gram) / *suggestir* (Ali, dico) ; *sufisença* (Laux) / *insufisència* (Laux), *prosopopèia* (Laux) / *onomatopèa* (Laux) ; *varrolh* (Laux) / *desverrolhar* (Laux) ; *eusièra* (Ali) / *restinclhièra* (Ali) ; *centrifug* (Ali, Laux) / *centrifuge* (Rap) / *centrifuge* (Mis) ; *celèste* (Mis, Bar, Rap, Lag, lexic IEO) / *celèst* (Ali, Laux) ; **cassairòla* (Bar, Lag) / *caçairòla* (Ali, Laux, Rap) ; *nèc, emplec, palabès* (Mis, Lev) / **nec, *emplèc, *palabès* (fautas d'Ali) ; *amfibi* (Bar, Laux) / *amfibi* (Ali) ; *derrasonable, derrabar, derrasigar, arcavesque* (Bar oc-fr, lexic IEO oc-fr) / *desrasonar, desrabar, desrasigar, arquevesque* (Bar fr-oc, lexic IEO fr-oc) / *desrasigar, desrabar* e

¹ Significacion deis abreviacions d'autors : Ali = diccionari de L. Alibèrt, e mai precisament Ali, dico = còrs dau diccionari d'Alibèrt, Ali, intro = introduccion dau diccionari d'Alibèrt ; Ali, gram = gramatica d'Alibèrt ; Bar = *Lexique français-occitan* et *Lexique occitan-français* de R. Barthes ; Lag = *Diccionari dau parlar de Rivèl* de A. Lagarde ; Laux = *Dictionnaire français-occitan* de C. Laux ; Mis = *Tresor dóu Felibrige* de F. Mistral ; Rap = *Diccionari francés -occitan* de C. Rapin. Veire referéncias completas a la *Bibliografia*.

derrabar, archavesque (Lag) ; *desrabar e derrabar, derrasigar e desrasigar* (Tot en òc) ; *carèma* (Ali, Bar fr-oc)/ *carè(s)ma* (lexic IEO)/ *quaresma* (Bar oc-fr, Laux)/ *quarèsma* (Rap), **cristalin, *cristalariá* (Mis, Laux)/ *cristallin, cristallisar* (Bar, lexic IEO) ; *prisma* (Ali, Laux, Bar)/*prisme e prisma* (Tot en òc)/ **prisme* (repertòri matematic dins una revista pedagogica).

Òm notarà l'incoeréncia de tractament de sufixes identics encò d'un meteís autor (*eusièra* mai *restinclièira e tesèira* per Alibèrt, *sufisença* mai *insufisència, prosopopèia* mai *onomatopèa, varrolh* mai *desverrolhar* per Laux), e l'estranya causida dau diccionari *Tot en òc* de restituir tot çò que se pòt rescontrar coma ortografias, valedoiras e erronèas (*prisme e prisma, derrabar e desrabar*). En afavorizant l'espandiment de formas erronèas o una multiplicitat de formas sens ierarquizacion entre formas centralas e variants, aquelei diccionaris incoerents entrepachan grevament un foncionament normau de la lenga e un ensenhament armonizat. E justifican que mai « lo drech a la grafia personala », sovent reïvendicat per d'unes usatgiers anti-nòrma.

La constatacion d'aqueu desòrdre lexicau, tant coma nòstra experiéncia de correctritz d'espròvas avans estampatge (250 decas en mejana per manescrich), nos menèt donc a redigir un diccionari ortografic, en seriant lei problèmas, e tenent regularament a jorn la tiera de totei lei contradiccions rescontradas a la lectura deis obratges, ailàs largament mai rica qu'aquela çai-sus. La necessitat de reglar collectivament aquelei problèmas, luòga de perseguir la practica de la decision personala, règla de trabalh aplicada fins ara en lexicografia occitana, nos menèt a demandar, coma responsabla dau Gidilòc, la creacion d'una instància collegiala recampant lo mai d'actors possibles (i.e. lo CLO).

Remarcam que l'existéncia d'un diccionari ortografic coerent (e mai lo consideram pas coma òbra acabada) es lo prealable indispensable a la redaccion de tot autre diccionari monolingue o bilingue, e bèu primier d'un corregidor ortografic.

2. Metodologia adoptada per l'establiment de la tiera deis intradas

Siam partida de la tiera tras que limitada eissida dau diccionari d'Alibèrt (43 000 entradas), qu'avèm donc completada en consultant :

-**per l'occitan**, lo *Tresor dóu Felibrige* de F. Mistral (que nos donèt evidentament la màger part deis apondons), lo *Dictionnaire patois-français du département de l'Aveyron* d'A. Vayssier (e mai copiat per F. Mistral, i avèm pasmens relevat de centenats d'intradas, variants o intradas autonòmas, laissadas de caire), lo *Petit dictionnaire provençal-français* d'E. Levy (que ten mantuneis intradas perfiechament integrablas a un diccionari contemporanèu coma *acolombar*, provesir de colombs, *adietar*, metre a la dieta, *alénhar*, provesir en lenha, *captondut, descoirar*, desgarnir de son cuèr, *subrelausar, subredesirar*, siá 1100 intradas novèlas), lo *Dictionnaire niçois-français* de G. Castellana (largament mai modèrne que lo d'Alibèrt per çò qu'es dau lexic dei tecnicas e sciéncias, e qu'avèm donc sovent seguit per sa causida normativa, mai tanben ric d'intradas d'occitan mai comun coma *crapulalha, cagadrech, descaissement, descartonar, vanagloriós*, emplegablas en occitan referenciau, siá 170 intradas novèlas), la *Gramatica Occitana* d'Alibèrt (qu'i avèm posat mantunei locucions adverbialas e prepositivas que mancavan a son diccionari, o la tiera dei vèrbes abusivament conjugats sus la primiera conjugason, qu'atiram donc l'atencion de l'usatgier sus aqueu sicut en lei remandant a la forma corrècta), leis *Atlas Linguistics del Lengadòc* (qu'avèm malurosament pas poscut tot analizar, mai que donan tanben de paraulas comunas

coma *botelhum*, *reglanatge*, *rasimatge*, *barbotèla*, *doriu*, *morre de feda*, *boquet jaune*, *renguejar*, *gabiejar*), lo *Glossari occitan-francés* per lo parlar montpelhierenc, donat en linha per J. F. Brun bastit a partir dau glossari de P. Azema, que nos donèt, a costat de variantas d'una forma de basa, d'especificitats dialectalas (*carnairòl*, *gibecièra*; *castapiana*, *blennoragie*; *cairissa/cavanhàs*, *lapiaz*), mai tanben de formas implegablas en occitan estandard coma (*agrelhonit*, *couvert de jeunes pousses*; *blanquesir*, *blanchir*; *apatussir*, *faire pâître*; *bramalesca*, *affamé*; *abarquilhar*, *mettre dans une barque*) (siá 275 intradas), e lo *Lexique Roman* de F. J. M. Raynouard, seriá que per constatar la preséncia d'un vocabulari abstrach, malurosament laissat de caire per Mistral (*lambdacisme*, *eruginós*, *digestibilitat*, *cognicion*, *cognacion*, *immutabilitat*, que pòrta testimòni de paraulas d'occitan blos jutjadas abusivament per d'unei « puristas » coma de « francismes », per sa manca de distanciacion lexicala amb lo francés, formas pasmens equivalentas dins totei lei lengas romanicas). Tanben, avèm poscut apondre d'intradas a partir de dictionaris de provençau, adaptablas en lengadocian, per exemple a partir dau *Dictionnaire Provençal-français* d'E. Garcin (que nos donèt *mièja colomna*, *mièja coa*, *mièg dòl*, *mièja mesura*). Fau aver clarament consciéncia que tot dictionari ancian dins quin dialècte que siá, pòt donar de solucions normativas interessantas per l'occitan estandard de uei (un exemple botanic, *la piracanta*, tirat de *L'Interprète Provençal* de J. J. Castor de 1843).

Mai es subretot la lectura d'autors occitans que nos donèt una tieria consequenta de paraulas passadas a través lei malhas de la lexicografia (situacion tragica que dona la mesura dau trabalh que demòra de faire). Avèm relevat 1400 intradas (dins solament 60 autors e un trentenat de revistas o antologies) amb per exemples estatistics² mai productius : E. Barthes (19/2), abat Bessou (61/1), J. Brabo (130/2), J. Boudou (68/1), F. Cayrou (45/2), Clardeluno (J. Barthès) (30/3), A. Fourès (152/3), P. Gayraud (95/2), H. Mouly (39/1), E. Negre (28/1), A. Perbosc (35, dins una antologia), L. Rouquier (542/3),

-per lo completament dau vocabulari dei sciéncias e tecnicas, en consultant *Le petit Robert 1*, seguissent per son adaptacion la metodologia indicada per Alibert dins l'introduccion a son dictionari, mai subretot lei solucions adoptadas dins leis autrei lengas romanicas (italian, catalan, espanhòu), o lei recomandacions dau CLO, se lo problèma es estat tractat en comission. Sus aqueu sicut, lo lexic es esparpalhat : tau dictionari dona d'intradas rariissimas (eventualament absentas dau quite *Petit Robert*), e fa l'impassa sus d'intradas mai comunas : l'incoeréncia de la macroestructura es un dei pecats màgers dei produccions contemporanèas. Es lo cas dau dictionari de C. Laux, qu'a malastrosament seguit lo *Dictionari francès-català* pauc rigorós a mai d'un títol (seleccion lexicala fantasiosa, errors gramaticalas nombrosas) : l'infeodacion au catalan es a nòstre vejaire una altra forma de comportament diglossic.

S'agissiá donc de constituir una tieria coerenta, en posant d'un biais equilibrat dins totei lei disciplinas scientificas e literàrias, sens oblidar lo vocabulari modèrne e comun, forçadament absent de Mistral. Nòstra formacion scientifica nos ajudèt a tractar d'un biais mai omogenèu aquesta part dau lexic.

² Lo premier nombre dona la quantitat d'intradas, lo second la quantitat de libres : 542/3 vòu dire 542 intradas relevadas encò de L. Rouquier sus 3 libres (efectivament l'autor lo mai ric, que la lectura necessita de consultar sei glossaris, talament usa d'un vocabulari especific a son parlar). Urosament, e pròba que la lenga viu, avèm trobat de vocables nòus e correctament formats encò d'autors recents, que restituissèm.

Per leis atestacions d'occitan blos, tenèm un fichier a despart de toteis aqueleis apondons, dins l'optica d'una integracion a un diccionari bilingue o monolingue per restituir lei traduccions (e eventualament lei sorsas dins una basa de donadas). L'anàlisi d'aqueleis oblidats de la lexicografia mòstra, a costat de paraulas especificas a un parlar o de variants qu'avèm remandadas a la forma de basa, una quantitat granda de derivats regulars, advèrbis, collectius, diminutius, augmentatius, vèrbes obtenguts directament per prefixacion/suffixacion dau nom de basa (nom de basa + -ar/-ir, a-/em-/des- + nom de basa + -ar/-ir), derivats regulars de vèrbes (noms d'agents, noms d'accion, adjectius verbaus), vèrbes frequentatius, adjectius dau tipe nom + adjectiu, noms compausats, derivats ben mai sistematices que non lo laissa suspausar lei diccionaris en circulacion : *bedigassadament, calugament, pimpilhosament, desvergonhadament, nicholalha, egum, botelhum, patirum, erbum, canhum, empecadat, cavecar, viandar, artistar, aplenponhar, desestelat, cambrat, ateulit, alanguiment, rondinament, gancilhament, enlusèrnamment, apetegatge, toristejar, padenejar, classejar, finaudelejar, cacalaquejar, volal, torçal, amigadal, esclopejal, pecigonèl, fantonèl, morronèl, glandussonèl, abelhonet, banudet, tampeta, embriaiguet, estanholet, barcòt, tartugueta, ciprieiràs, caissàs, autanàs, gòrjafin, lengafin, crestabàs, pelfrisat, cuolmosit, liquenós, cap-dins-l'ola, lèime-parlar, conchapatria.*

Mòstra **la granda libertat de formacion dau lexic occitan**, e deuriá encoratjar lei locutors e escrivans a procedir parierament, sens esperar au prealable « l'autorizacion » de trobar tau derivat dins un diccionari. En mai, son nombroses lei que porgisson de solucions avantatjosas en remplaçaments de torns sintaxics calcats sus lo francés. D'unei paraulas nos an laissada sceptica quant a sa transcripcion normalizada (ges de restacament possible a una racina evident) : leis avèm donc marcadadas d'un prudent « ? », e serà mestier de lei tornar analizar. Aquela recòlta lexicala nos a permès tanben d'afinar la categorizacion gramaticala de mantuneis intradas, presentadas solament au masculin encò de Mistral, o solament en adjectius, o de vèrbes solament reflexius que se son mostrats emplegadors tanben a la forma activa, eca.

D'un autre latz, avèm integrat a nòstre diccionari, e non dins una tiera a despart, tota la partida pertocant l'onomastica. Se Mistral nos porgiguèt evidentament de noms de luòcs e de prenomes en abonde, avèm subretot consultat una mapa d'Occitània (per çò qu'es dau relèu, flumes, vilas mai importantas de tot l'espaci occitan), e lo diccionari *Le petit Robert 2*, per lei mapas departamentalas e lei noms estrangiers. Estatisticament, essent dins l'obligacion de nos fixar un limit (qu'aquest diccionari lèva pas la necessitat d'un diccionari d'onomastica mai complet), se siam tenguda ai prefecturas e sota-prefecturas per la partida non occitana de França. I avèm apondut lei capluòcs de canton per la partida occitana, e evidentament lei vilatges celèbres que dintravan pas dins aquesta tria estatistica. Per lei país estrangiers, avèm mai detalhat lei noms dei regions d'Espanha e d'Itàlia, per de questions evidentas de proximitat geografica e culturala.

3. La fisabilitat deis obratges compulsats

Compulsar d'obratges anteriors e se ne servir per establir una tiera suspausa evidentament d'analizar la fisabilitat d'aqueleis obratges. Tot lo mond sap (o puslèu deuriá saupre) que lo diccionari d'Alibèrt es qu'una marrida còpia dau *Tresor dóu Felibrige*. Se sap mens la quantitat alarmanta de decas e cauquilhas que ten, e dins d'articles precedents, n'avèm ja longament parlat :

-decas d'accents (**nec/nèc, *emplèc/emplec, *palabés/palabès, *alquifòs/alquifós, *terra de barena/tèrra de barena, *beta/bèta, *cabridòla/cabridola*),

-confusions de letras o letras apondudas o letras olvidadas (**cairida* per *cairada*, **aurnèla* per *auruèla*, **calador* per *caladon*, **crusèla* per *crusòla*, **limauguejar* per *limauquejar*, **amistraire* per *amistaire*, **bracelièra* per *bracelièras*, de **cluquents* per *de cluquets*, **aguièr* per *aiguièr*, **balcièr* per *balcièra*, **boquil* per *boquilh*),
 -sillabas mancantas o en tròp (**ebenariá* per *ebenistariá*, **bartalejar* per *bartavelejar*, **cantièra* per *cantonièra*, **ablasadura* per *ablasigadura*, **desconcaratge* per *desconcatge*, **amarari* per *amari*), que menan a la difusion de mots-fantaumas qu'an pas jamai existit.

Leis errors de gramatica son pas mens nombrosas : errors per lei noms (*m.* luòga de *f.* o reciprocament, formas donadas qu'au masculin e qu'existisson tanben au feminin), errors per lei vèrbes (transitius luòga d'intransitius o reciprocament, vèrbes donats qu'a la forma reflexiva e qu'existisson tanben a la forma activa, eca).

E mai en fòra de la problematica d'un diccionari estrictament ortografic, podèm pas aici faire l'impassa sus la quantitat importanta dei decas dins lei quitei reviradas francesas d'aquest diccionari : **ciseau* de maçon/oiseau de maçon (*taula*), **balles* de céréales/barbes de céréales (*barbolh*), **étager/étayer* (*apontelar*), tumeur des **cheveux*/tumeur des chevaux (*capelet*), bandeau pour les **cheveux*/bandeau pour les chevaux (*cluquetas*), **fleur* de ventre/flux de ventre (*cagarèla*), entaille pour faire **entrer* un bout de mât/ entaille pour enter [donc greffer] un bout de mât (*parèla*), allumette **au soufre*/allumette sans soufre (*candèl*), glaçon **pendant*/glaçon suspendu (*candèla*), **anse* de panier/côte de panier (*coston*), **fouet*/foret (*violet*), **frimer*/trimmer (*droguejar*), **influence*/affluence (*abòrd*), **héler* un chien/haler un chien (*asimar*, *aquissar*, terme de caça), **offensé*/offenseur (*ofensor*), celui qui racle l'**oseille*/celui qui racle l'orseille (i.e. liquèn, *rasclaparet*), **panner*/tanner (*adobar*).

De notar en mai leis errors d'atribucion de reviradas ai formas transitiva, intransitiva o reflexiva dei vèrbes (mescladas abusivament), lei reviradas atribuidas a un nom o un vèrbe solet mentre que concernisson un exemple determinat per un complement, qu'Alibèrt a pres dins Mistral, o d'acorchas de reviradas que menan a de còntrasens complets o de formulacions fantasiosas : **envier*/faire venir l'envie (*atalentar*), *borrilh*, flocon de neige (es *borrilh de nèu*), *brinha*, gousse d'ail (es *brinha d'alh*), *brumat*, argenté ou doré (es *brumat d'aur*, doré, *brumat d'argent*, argenté), **bâcler*/bâcler un mariage (*apagelar*), *cafaròta*, nid à rats (es *cafaròta de garris*), *candeleta*, arbre fourchu (es *far la candeleta*, faire l'arbre fourchu, i. e. l'arbre droit), *desbordar*, abattre le pavillon (es *desbordar lo pavalhon*), accoster un navire à quai/accoster un quai (*atracar*, c'est le navire qui accoste !).

E pasmens, toteis aquelei decas son represas dins lo diccionari de C. Rapin per exemple. Publicam donc aquela tierca d'errors diversas dins un capítol a despart (n'avèm relevat quicòm coma 800 fins ara, sens aver per tant cercar sistematicament), essent lo refús parallèl de l'IEO d'integrar a seis edicions successivas dau diccionari lei correccions que li aviam prepausadas. Aquelei marridei consequéncias per la lenga e leis usatgièrs son a metre au crèdit dei mentalitats en mitan occitanista : l'impossibilitat de la critica constructiva en generau (remplaçada per leis atacas o lei lausenjas partisanas) e mai particularament de criticar Alibèrt (endacòm Mistral), çò qu'es viscut coma un sacrilègi. Encara pièger, lei quiteis errors d'Alibèrt servisson d'argumentacion, de pròvas/atestacions de lenga, a de linguistas portats sus l'alibertolatria.

Un autre domeni que la fisabilitat es mai que dobtosa, es lo de l'atribucion dei variantas regionalas suspausadas. Se sap, despuei leis analisis dei linguistas alemands rapeladas per J. Cl. Bouvier en prefaci de l'edicion d'Edisud, que mantunei variantas regionalas prepausadas per Mistral dins lo *Tresor dóu Felibrige*, en seguida de son intrada de basa, son per part

d'invençions non atestadas. L'avèm verificat largament de nòstre costat. Siá Mistral se contenta de donar l'equivalent morfològicament possible d'una forma provençala en lengadocian, gascon, auvernhat, siá reciprocament, adapta en provençau una forma lengadociana per ne faire son intrada de basa. Pòt èsser legit d'un biais positiu, se consideram que nos dona la clau per integrar cadun dins son parlar una paraula venguda d'un autre dialècte. Mai consideram coma grèu, lei nombrosas citacions d'autors restituidas per Mistral, qu'un lexicograf seriá en drech de considerar coma d'atestacions d'usatge dins un dialècte donat, que son tanben faussament retranscrichas, que abusivament son adobadas a la fonologia dau provençau o la causida normalizaira de Mistral. Mistral cita per exemple Vayssier a l'intrada *trastasènt* en donant « *Pèire lou seguié trastasènt* », mentre que la vertadiera citacion es « *Peyro lou seguió trastrosénc* ». Alibert, copiant Mistral, pòt cambiar eu tanben lei donadas : dona « *palmat*, pelote de ficelle, Bit. », « *trastasós*, en catimini, Narb. », mentre que Mistral restituís comme sorsas mai precisas quant a la regionalizacion, « *paumat*, peloton de ficelle (G. Azaïs) » e la citacion de A. Mir emplegant *trestasós*. Quau dei dos restituís lei formas vertadierament emplegadas (avèm pas poscut verificar leis originaus) ? Mistral, coma Alibèrt, restituïsson dins la traduccion francesa una regionalizacion precisa, mentre qu'an aplicat ai vocables una normalizacion, doas draias de trabalh contradictòrias.

Mistral falsifica/rectifica/travestís totei lei citacions de A. Langlade en li prestant de formas impossiblas dins son parlar e en contradiccion amb seis escrichs : *endarreira*, *bouscassino*, *coutriado* en place de *endarraira*, *bouscassina*, *coutriada*. Çò parier amb A. Fourès, qu'avèm tanben poscut comparat seis escrichs amb lei citacions restituidas per Mistral : se vei atribuir « *en bono terro negro* » luòga de « *en bouno tèrro negro* » dau tèxte originau. Meteis travestiments per J. Azaïs ou A. Mir : Mistral li prèsta lei formas *loco* (fou, insensé), *perro* (luron) mentre qu'usan de *locou* e *pèrrou*. Parlem pas de la reedicion deis òbras de J. B. Fabre, ont Mistral s'es permès...de rescrituras completas de vèrs !

Alibert a fach parier dins un autre sens, qu'a seleccionat d'intradas precisament localizadas per Mistral fòra Lengadòc, en leis adaptant eventualament en lengadocian, per leis inserir dins son « diccionari de lengadocian » :

campièr (calqué sur *campié*), messier, garde-champêtre à Nice

fionar, piquer, taquiner, en Gascogne

farlanda (*faire*), faire des siennes, à Arles

forna, pelle de four en Limousin

ferida, blessure à Nice

ganha, truie en Limousin

garbissa, corbeille en Gascogne

gadau, gai, joyeux, en Gascogne et Limousin

fermalhas, repas de fiançailles dans les Alpes

tesèira, plage composée de coquillages, en Guyenne

mentre qu'oblidava en parallèl de nombrosas intradas autenticament lengadocianas.

A rebors, duvèm evocar pasmens lo caractèri relatiu que conven d'acordar a una regionalizacion. L'analisi dei tèxtes mòstra clarament que tala paraula localizada en Lemosin, Roergue o dins Aups segon Mistral, pòt èsser tanben emplegada per d'autors de la costiera lengadociana per exemple, sens que se pòsca considerar que s'agís d'un manlèu. Mistral dona una localizacion lemosina a *vianda*, « récoltes, grains », emplegat tanben per totei leis escrivans roergats ; precisa que *disondrar* es una forma gascona, presenta tanben encò d'E. Mouly ; que la varianta *saular* (per *sadolar*) es auvernhata, e la trobam encò d' A. Fourès ; que *perna* a lo sens de « quartier de noix, de lard, en Béarn », e la retrobam encò de

Clardeluno, escrivana d'Erau (*pernas de cebas*, *quartiers d'oignons*). Aquelei problèmas son omnipresents e rendon dificila la tasca d'una lexicografa, e dins la seleccion d'una forma puslèu lengadociana, puslèu provençala (que siá una varianta o una forma mai centrala), e dins lo trabalh d'estandardizacion.

Enfin, lei diccionaris mai recents mancan tanben crudelament de seriós, tant dins sa macroestructura coma dins sa microestructura (qu'es pas nòstre subjècte aici). Avèm vist çai-sus lei exemples nombrós d'incoerèncias au dintre d'un meteís obratge, dau tipe *prosopopèia* (< latin *prosopopeia*)/**onomatopèa* (< latin *onomatopoeia*), *ordenar/coordinar*, *tapasèx/sèxe* : aqueleis incoerèncias non pòdon èsser consideradas coma de cauquilhas (que ten inevitablament tot obratge), essent son nombre important. Un autre exemple que trobam alarmant, es la restitution a egalitat d'una forma erronèa e d'una forma corrècta, coma s'un diccionari se deviá de restituir « tot çò que s'escrivi », sens promòure exclusivament lei formas corrèctas (formas centralas e variants). Ansin, lo diccionari *Tot en òc* dona tant *derrabar* coma *desrabar* (ipercorreccion, a nòstre vejaire), tant *desrasigar* coma **derrasigar* (varianta fonetica), tant *prisma* coma **prisme* (forma erronèa, < grèc *prisma*), tant *site* coma **siti* (< latin *situs*, la forma *site* essent una varianta possible de *sit*, forma preconizada), tant *crime* coma **crimi*. Leis autors dison pasmens en preambul que son anats veire lei realizacions semblantas en catalan : i aurián pasmens trobat sens pena *prisma*, *sit*, e *crim*. Consideram qu'es una actitud irresponsabla (e non un esperit de dubertura o de soplesa d'usatge), e qu'es malurosament un pauc lo rebat d'unei mentalitats : tot es egau a tot, e tota grafia es bona bòrd qu'existís. E en consequéncia, tot trabalh d'estandardizacion e de normalizacion es viscut coma d'entrepachas a la libertat d'escrivure, sansonha sovent ausida e represa a longor de « corrièrs dei legeires ».

4. Lei problèmas mai recorrents pertocant la nòrma ortografica e morfologica

S'acontentarem de citar lei problèmas mai recorrents qu'avèm relevats, e que sa solucion es desapariera d'un obratge a l'autre, e de còps, l'avèm vist, au dintre d'un meteís obratge (diccionari tant coma roman) :

- causidas normativas incoerentas de la mena *concordància/discordança*, *prosopopèia/onomatopèa*,
- l'esitacion *ss/ç* (*caçairòla/cassairòla*, *dansar/dançar*, *dimars/dimarç*, *flaçada/flassada*, *aciut/assiut*),
- la vocala de sosten (*centrifug/centrifugue/centrifuge*, *celèste/celèst*, *acid/acide*, *ultim/ultime*),
- lo respècte de l'etimologia (*beçon*) o de l'usatge pron ancorat (*besson*) per l'establiment de la nòrma,
- l'ipercorreccion, notadament lei cas dei vèrbes en *de-/des-* (**desfilar* (far un passacarrièra), iperreccion, veire **defilar**, au còtra de **desfilar**, levar lei fius), en *-ar/-ir* (**situir*, iperreccion, veire **situar**), mai tanben *-ança/-ància* (**concordància nf*, iperreccion, veire **concordança**),
- lei gallicismes (**interferar*, gall., veire **interferir**, **canari nm*, gall., veire **canari**, **begonià/*petunià nm*, gall., veire **begònia /petúnia nf**),
- la sufixacion dei vèrbes en *-isar/-izar* (**ierarquizar**, **familiarizar**, mai **analisar** (< **analisi**), **electrolisar** (< **electrolisi**),
- l'esitacion *-ar/-ari* (**popular**/**populari*, **exemplar/exemplari**, ont se fau referir au latin, siá *-aris* (*popularis* > **popular**, *exemplaris*, > **exemplar**, *-a adj*), siá *-arius/-arium* (*fiduciarius* > **fiduciari**, *exemplarium* > **exemplari nm**),

- l'esitacion *archi/arqui* (*archi-* per la ierarquizacion, *archiduc*, *archevesque*, mai *arqui-* endacòm, *arquitecte*, *arquitrau*, o *archi-* (*archius*, *archivista*)
- la formacion sabenta o populara (**familiar/familhar**, *cardenal/cardinal*, **ciclopenc/ciclopèu**, *clemença/cleméncia*, **devesir/dividir**, *esperitalitat/espiritualitat*, *falhibletat/falhibilitat*), ont avèm de còps servat lei doas formas en gras en mencionant (pop.)/(sab.), o remandant sistematicament la forma populara (*falhibletat*) a la forma sabenta (**falhibilitat**) dins lo cas dei noms de qualitats,
- lei noms d'agents en *-ador* o *-ator* o *-aire* (*conspirador*, *conspirator*) e lei noms d'aisinas en *-tor* o *-dor* (*ordinator/ordenador*, **generador/generator**), ont avèm privilegiat lei formas en **-tor** per lei noms d'agents e **-dor** per leis aisinas,
- lei noms compausats (*gat-pudre/gat pudre*, *entre-senha/entresenha/entressenha*, *parla-solet/parlasolet*) qu'es estat un dei problèmas mai lòng d'analisar.

Leis avèm portats davant lo CLO, que leis a examinats per màger part, dins l'encastre d'acamps de trabalh qu'avèm totei seguits. Avèm evidentament registrat aquelei preconizacions.

Per l'onomastica, per cas d'esitacion entre çò qu'aviam ja dintrat dins la banca lexicala dau Gidilòc e leis opcions presas per Domergue Sumien per sa mapa dau monde o son dictionari inedich, se siam calada sus sei solucions, levat quauquei modificacions operadas despuei. Concernissian per exemple lei finalas dei noms de país que presentan pron d'esitacions (*Finlanda/Finlàndia*, *Islanda/Islàndia*), o lei problèmas mai generaus d'adaptacion/mièja adaptacion/pas d'adaptacion dau nom estrangier en occitan (*curd/kurd*, *cmèr/kmèr*). Aquí tanben, avèm sovent donat lei doas formas populara e sabenta (**Cananenc** (pop.)/**Cananèu** (sab.)), **Miègterrana** (pop.)/**Mediterranèa** (sab.), **Crestina** (pop.)/**Cristina** (sab.)).

Demòran pasmens encara de problèmas en suspens, que demandarian un reglament collectiu en comissions, per exemple lei doblets nombrós dins lei derivacions de la mena **folhet/fulhet**, **coissarda/cuissarda**, **coirassat/cuirassat**, que son pas forçadament de trencar d'alhors (leis avèm laissats, coma Alibèrt, e coma servam **conóisser** e **conéisser**, en esperant benlèu un jorn una decision collectiva sus aqueu sicut, se tant que i ague besonh d'una, essent l'abséncia de consciéncia d'una lenga comuna encò de mantuneis usatgiers que contunhan de foncionar exclusivament sus son parlar), o l'ortografia de **grola/grolla**, **esquila/esquilla** (essent l'existéncia de variants ortograficas *gronla*, *esquinla*), o mantunei cas particulars isolats.

Deploram grandament que l'arrèst autoritari dau foncionament dau CLO, decretat unilateralament per lo president de l'IEO e malastrosament acceptat per lo burèu dau CLO qu'a calat de se recampar luòga de se recampar que mai aprèp aquesta manòbra d'aparelh ieotista, nos aja entrepachada de registrar mai de solucions decididas collectivament. Deploram tanben la vista redusida d'unei normalizaires, lèsts de legiferar sus de cas isolats, sens aver la vista d'ensemble d'un camp lexicau donat o l'usatge vertadier de la lenga, sens mesurar lei consequéncias en cascadas que pòdon aver d'unei decisions que ne venon arbitràrias per pas dire erronèas. Sonam aquò « la linguistica en cambra », posicion tras que confortabla mai malurosament completament trencada de tota preocupacion lexicografica e de la realitat de l'usatge que, quora es estable e confòrme a la lenga, deu faire lei, coma dins totei lei lengas, non desplaça ai pantaiaires de « solucions perfiechas ».

Conclusion

En mai dei problèmas purament linguistics, la redaccion d'un diccionari occitan met donc en relèu quauquei problèmas màgers de la lexicografia occitana : segur la manca tragica de mejans per acomplir aquest prètzfach qu'es realizat de costuma per de còlas noiridas dins leis autrei lengas au foncionament normau (per indiferéncia per pas dire mesprètz dei poders publics, cf. la barradura dau Gidilòc), mai subretot l'abséncia de volontat dei quiteis Occitans de colaborar a trobar de solucions consensualas ai problèmas de nòrma ortografica o morfologicas, laissats dins l'estat despuei mai de quaranta ans, l'abséncia d'energia investida dins la realizacion d'obratges pedagogics concrets (pauc de glòria esperada e pas de narcissisme possible !), e l'amatorisme recurrent dei productors de diccionaris, inconscients dei problèmas e mai passionats per la recèrca de traduccions deis anglicismes o la definicion dei mots scientifics que fan pas de besonh, que per un vertadier trabalh de lexicografia (cf. lo diccionari de Cantalansa per exemple). Tanben, la recèrca d'un poder sus la lenga, e non de solucions per melhorar sa socializacion e son ensenhament, es malurosament que tròp vesedoira, que jamai porgir de solucion es un mejan comòde d'esperlongar un poder en remastegant eternament lo meteis discors. Sens comptar l'agressivitat recurrenta còtra lei gens que lo mestier es de trabalhar sus la lenga (cf. totei leis articles e corrièrs dei legeires pareissuts dins lei revistas militantas que consacran de paginas plenas per escupir sus lo CLO, o se trufar de l'usatge d'un mot pasmens d'occitan blos, mai jamai la mendra plaça ais argumentacions dei linguistas). Tot aqueu conjonch d'accions non productivas, dins un mitan rosegat per la violéncia reala o simbolica, privada o institucionala (que lo masclisme acarnassit) e portat mai sus lo dire que non pas sus lo faire (derivats patologicas qu'esitam pas de qualificar de neuròsi de mòrt), fa que podèm que constatar la misèria de nòstra lexicografia, que consideram qu'a pas progressat (per pas dire qu'a reculat) despuei la produccion dau sègle dèt-z-e-nòu (grafia a despart).

Bibliografia deis obratges citats

- Alibert Louis (1935), *Gramatica Occitana*, reedicion CEO, Montpellier, 1976.
Alibert Louis (1966), *Dictionnaire Occitan-Français selon les parlers languedociens*, reedicion IEO, 1993.
Barthes Roger (1987), *Lexique français-occitan*, IEO.
Barthes Roger (1988), *Lexique occitan-français*, IEO.
Castellana Georges (1952), *Dictionnaire Niçois-Français*, Nice, Serre éditeur, Nice.
Castor Jean-Joseph (1843), *L'Interprète Provençal*, réédition Lacour, Nîmes, 1994.
Garcin Étienne (1841), *Nouveau Dictionnaire provençal-français*, Fabre, Draguignan.
Lagarde André (1991), *Le Trésor des mots d'un village occitan*, IEO.
Laux Christian (1997), *Dictionnaire français-occitan*, IEO Section du Tarn.
Lévy Emil (1973), *Petit Dictionnaire Provençal-Français*, Carl-Winter Universitätsverlag, Heidelberg.
Mistral Frédéric (1886 et suivantes), *Lou Tresor dóu Felibrige*, reedicion Edisud, Aix-en-Provence, 1979.
Rapin Christian (1991, 1994, 1997), *Diccionari francés/occitan*, IEO/EOE.
Raynouard François Juste Marie (1836-1844), *Lexique Roman ou Dictionnaire de la langue des Troubadours* reedicion Lacour, Nîmes, 1996.
Le nouveau Petit Robert (1996), Paris, Dictionnaires Le Robert.
Le Petit Robert 2 (1993), *Dictionnaire de Culture Générale*, Paris, Dictionnaires Le Robert.

Vayssier Aimé (1879), *Dictionnaire patois-français du département de l'Aveyron* Imprimerie E. Carrère, Rodez, (et réédition Lafitte Reprints, Marseille, 2002).
Lexic Elementari occitan-francés/français-occitan (1996), ouvrage collectif, IEO
Tot en òc, Diccionari elementari illustrat (2002), Mirelha Braç, Robèrt Martí, Alan Roch, Joan-Claudi Sèrras, IEO